

predsedstvu PZS dá poročilo o tem, kako je iz pisarne PZS prišlo na novinarske mize pismo Vikija Grošlja, posebna komisija, v kateri so **Aleksander Čičerov** kot predsednik, kot člani pa **Janez Jeglič**, **Stane Belak-Šrauf**, **Franci Savenc** in inž. **Bojan Pollak**, pa naj razsodi o obtožbah iz pisma, ki ga je napisal Viki Grošelj. Do zaključka redakcije smo zvedeli, da se je komisija sestala le enkrat, da je iz nje izstopil Franci Savenc in da še ni sprejela stališča, ker še ne pozna vseh podrobnosti.

Medtem ko člani komisije preučujejo razmere, ki so pripeljale do teh alpinističnih zapletov, se v zadevi javno oglašajo tako neposredno prizadeti kot nekateri drugi, ki hočejo mešati te alpinistične štrene. Nekateri slovenski časniki so na velikonočni ponedeljek dobili anonimno pismo, pod katerim je bil (s pisalnim strojem) podpisan predsednik PZS **Andrej Brvar** in na ka-

terem je bil tudi (fotokopiran) žig iz pisarne Planinske zveze Slovenije. Neznani pisec (predsednik Brvar ni bil, to je osebno povedal) očita načelniku KOTG nekatera skorajda kriminalna dejanja, ki naj bi jih novinarji raziskali.

Med slovenskimi alpinisti - o tem ni nobenega dvoma - močno vre. Morda je celo prav tako. Ko se bodo stvari do konca razčistile, ko bodo vrhunski alpinisti naposled soodločali o vrhunskih slovenskih alpinističnih ciljih, ko bo za do-ločen del denarja lahko vsak plezal, kamor in kakor bo hotel, ko bodo stvari pojasnjene, ko bo vsak lahko drugemu odkrito pogledal v oči, bo slovenski alpinizem nemara spet dobil krila, ki so mu zdaj zaradi teh peripetij vsaj nekoliko porezana.

Planinski vestnik bo o razpletu te afere še podrobno poročal.

POGOVORI DAJEJO UPANJE, DA SE BO NEKAJ PREMAKNILO

SABLJANJE NA ALPINISTIČNI SCENI

ANDREJ BRVAR

Polemika, ki se je razvila okrog odkritja, da je **Tomo Česen** podkrepil svoj vzpon na Lotse v francoski alpinistični reviji Vertical št. 28 leta 1990 s fotografijama **Vikija Grošlja**, je odkrila javnosti več problemov in značilnosti alpinizma.

Polemika se je razplamtela tako silovito zato, ker je ušla nadzoru. Reakcij vpletenih ni bilo mogoče nadzorovati in usmerjati tisti hip, ko je sporočilo, ki ga je Viki Grošelj prinesel na Planinsko zvezo Slovenije, »ušlo« v javnost. Ta trenutek pustimo ob strani, kdo od protagonistov je bil najbolj zainteresiran, da prvi sproži vihar v javnosti. Bolj pomembno je spoznanje, da sta oba alpinista, potegnjena v polemiko, dokazala, da so vrhunski ustvarjalci **svojo stvar** pripravljene z vso silovitostjo in energijo, ki jo imajo, braniti do poslednjega vlakna. Pri tem so tudi pripravljeni zamižati na eno oko. Samo tako si lahko razlagamo ravnanje Toma Česna, ki je pristal na zlorabo tujega diapozitiva v obdobju, ko je branil svoj vrhunski vzpon na Lotse. In v ta kontekst tudi lahko umestimo špekulacije o časovnem sovpadanju afere z jasno izraženimi dvomi, da Grošljev načrt, ki ga podpira Komisija za odprave v tuja gorstva, ni vrhunski cilj, pač pa njegov osebni konjiček.

PRVE TAKTIČNE NAPAKE

Česen se je polemike lotil nerodno, čeprav je imel na razpolago nekaj časa. To preseneča, saj je profesionallec v pravem pomenu besede. Lotse je medijsko dobro vnovčil, pa tudi alpini-

zem mu je že nekaj časa poklic. V Slovenskih novicah je pripravljano razkritje, ki pa zavoljo pricurjanega sporočila to ni bilo, začel s silovito protiobrambo, ko ga ni odkrito še nihče napadel: »Česen brani vzpon«. V članku je mimogrede pahnul na drugi breg Grošlja in Škarjo; prvega z vprašanjem »Mar tudi Viki Grošelj dvomi o Lotseju«, drugega pa s »Kakšne karte igra **Tone Škarja**, prvi mož slovenskega odpravarstva«. Oba izzvana sta se odzvala in pričla smo bili plesu pisem, tiskovnih konferenc, pojasnil in sporočil. Ugibamo samo lahko, ali ni Česen naredil taktične napake, kajti zaveznike v svojem boju bo verjetno še potreboval. Morda se je z dodatnim dokazom, ki ga je dobil v obliki pisma iz Amerike, počutil dovolj močnega, da je ubral take korake. Dvom o Lotseju pred leti ni vzniknil na slovenskih tleh, pač pa med alpinističnimi velesilami. Končno sodbo in piko na i bodo dale predvsem te. Slovenski alpinizem si je v teh nekaj letih sicer okrepil svoj vpliv na mednarodno alpinistično javnost, vendar so naši uspehi ta hip še vedno večji kot pa naš vpliv med alpinističnimi krogi. Če velikim zado- stuje beseda, da se jim verjame, morajo majhni premagati tudi zavist in nejevernost velikih.

Razkritje afere z diapozitivi je sovpadalo s pričakovano polemiko po Česnovi oceni Grošljevih podvigov v TV oddaji Podarim-dobim in Škarjevem posegu zgovornega naslova Alpinizem s sabljo. Ker je bil Česen out, so bili aktivirani vrhunski alpinisti, ki so se očitno postavili na njegovo stran, obenem pa odprli tudi nekatera relevantna vprašanja in zahteve. Če je en

del njihovega sporočila povsem legitimen in mu ne kaže oporekati, pa so ponesrečeno zastavili svoje ime za Česna, češ, napad nanj je napad na nas. Eno od glavnih razkritij tistih dni je bilo odkritje neetičnega dejanja v alpinizmu, ki se je zgodilo Česnu. Zato tako kategorično mnenje pušča v javnosti dvom, ali so vrhunski alpinisti v očitaniu tega dejanja prepoznali napade na kriterije alpinizma. Če bi to bilo res, potem se spreminjajo nekdanje tradicionalne vrednote alpinizma, kjer je predvsem beseda stvar časti alpinista. Poleg tega pa morajo podpisniki sporočila upoštevati, da se »javnim« ljudem, kar Česen nedvomno je, bolj gleda pod prste kot drugim, zato pri njih navidez sicer drobno manipulacijo javnost drugače ocenjuje kot pri navadnih smrtnikih.

ALPINISTIČNI DESETEROBOJ

Zahteva devetnajstih alpinistov, da vrhunski alpinisti sodelujejo pri nastajanju programa vrhunškega alpinizma, je povsem logična in sprejemljiva. V bistvu je ta poziv znanilec, da postaja alpinizem v vseh pogledih enakovreden drugim razvitim športom. Še včeraj so alpinisti materialna sredstva za svoje odprave zvečine nabirali sami. Sedaj pa se je očitno formirala menedžerska ekipa na čelu s Škarjo, kar pomeni, da prihaja v odpravarstvu do delitve dela. Upamo le, da ta ne bo povzročila, da bo v prihodnje spremljevalcev na ekspedicijah več kot pa tistih, ki bodo garali na gori. Tudi nekatera razčiščevanja v Planinski zvezi, komu od alpinistov pripada denar, ki ga le-ta dobi za program vrhunškega alpinizma, kažejo na to, da dobri po kvaliteti želijo sodelovati pri postavljanju meril.

V podtonu njihovih zahtev je zaslediti željo po preskoku v profesionalizmu. Tu je čutiti njihovo idealiziranje tega problema, kajti odločitev o profesionalni poti v športu ni zgolj športnikova, temveč in predvsem na strani kapitala, ki mora najti v tem angažmanu podjetniški interes. Alpinizem ima pri nas zelo omejene možnosti. Slovenski trg, po zahodnih kriterijih velik za veliko mesto, je premajhen, da bi proizvajalci opreme našli interes v profesionalnem angažmanu alpinista. Pa tudi v svetovnem alpinizmu se pretaka neprimerno manj denarja kot v tistih športih, s katerimi se radi primerjamo v materialnem pogledu. Ostane še država, kamor se v zadnjem času tako ali tako zgrinja vse, kar ne more uspeti na trgu. Enemu je tu že uspelo, nekateri imajo polovične aranžmane, trije pa čakajo, da se bodo uresničile dane obljube. Nekatera znamenja kažejo, da bo do poletja uspelo na slovenskem prostoru štirim živeti samo od alpinizma. To pa je verjetno blizu zgornje meje, ki jo prenese slovenski prostor.

Da pa alpinizem deluje kljub vsemu na slovenskih tleh in prostoru, ki je velikokrat kulturno prtlehen, so veliki dokazali z zavistjo, ker v letošnjem Podarim-dobim nastopa od alpinistov Grošelj. S tem, pa tudi z drugimi izjavami oporekajo vrhunskost njegovemu cilju. V alpinizmu so si izbrali visoke cilje, včasih nedosegljive, vendar pa jim veličina, ki izhaja iz njihove dvignjenosti nad povprečje, ne daje mandata, da bi bili kratkovidni. Sami na predavanjih o svojih podvigih spoštljivo govore o vršacih, ki so okrog njih ali pa malo pod njimi. Zakaj ne bi tako gledali tudi takrat, ko so v dolini! Deseteroboj v atletiki gotovo ni postavljen zato, da bi šprinterji zviška ocenjevali deseterbojce. Po naključju ali ne pa to nasprotovanje prihaja v času, ko je z Grošljem Planinska zveza Slovenije pričela uveljavljati drugačen model delitve sredstev od akcije: ne več posamezniku direktno, pač pa za posameznikov vrhunski program v alpinizmu. Tak pristop prej ni bilo mogoče uveljaviti.

UJETNIKI DANAŠNJEGA ČASA

Poseg osemnajstih velikih alpinistov in alpinistke pa odkriva še eno temno plat slovenskega alpinizma: organizacijsko zaostaja za dosežki v stenah. V Planinski zvezi Slovenije obstajata Komisija za alpinizem (KA) in Komisija za odprave v tuja gorstva (KOTG). Če fantje in dekle niso mogli izraziti svojih interesov organizirano, pač pa so to storili spontano, potem je to slaba slika predvsem za njihovo krovno organizacijo - Komisijo za alpinizem (KA). Nerazmejene in nejasne pristojnosti in krog delovanja obeh komisij, gasilsko reševanje odprtih vprašanj pri KA bolj kažejo na organizacijsko revščino KA kot na ekspanzivnost KOTG. Zato se je vedno več vprašanj pričelo reševati (kopičiti) v KOTG oziroma pri njegovem vodji. Pri vsakodnevnem reševanju težav je pod časovnim pritiskom prihajalo do konfliktov. Zavaljo Škarjeve nepopustljivosti in pronicljive odrezavosti ter načelnosti pa so največkrat v sporu potegnili kratko prizadeti alpinisti. Grenkoba porazov v besednih dvobojih se je pri nekaterih kopičila in iskarnje priložnosti za povračilno dejanje je tlelo leta. To dejstvo pojasnjuje sicer pisano (poznalci razmer v alpinizmu pravijo protislovno) sestavo devetnajstih vrhunskih alpinistov. Zato je bilo to sabljanje na sceni pričakovano in na neki način nujno. V tem pogledu je Škarja v podobni zadregi kot oče, ki se prvič sooči z odkritim uporom odrasčajočega sina: ali ga bo jemal še naprej kot otroka ali kot enakovredno odraslo osebo.

Ne gre pa pozabiti še nečesa. Še nedolgo tega smo spravili skupaj le eno ekspedicijo na leto, za leto 1993 je v programu KOTG več kot dvajset poskusov. Vsak projekt ob načrtovanju in

izvedbi rojeva vprašanja, ki jih je potrebno v miru prežvečiti v dolini. Že nekaj let pa za mirno in resno analizo brez čustev, ki jo lahko dá časovni odmik, zmanjkuje časa. V tem so alpinisti tudi ujetniki današnjega časa.

Na te polemike planinska organizacija ne more gledati zviška, češ da gre za medsebojne obračune sicer nenavadnih in posebnih ljudi. Na proslavi ob 100-letnem jubileju v Cankarjevem domu je bilo rečeno, da je slovenska planinska organizacija z alpinizmom postala svetovna. Obenem alpinisti v mnogočem kreirajo in usmerjajo razvoj gorništvu. Vsebinska vprašanja, ki jih je navrgla polemika - resda ne v vseh pogledih viteška - se lahko rešijo le znotraj organizacije. Delovanje komisije in intenzivni pogovori Predsedstva PZS, Komisije za alpinizem in Komisije za odprave v tuja gor-

stva ter predstavnikov alpinistov dajejo upanje, da se bo nekaj premaknilo.

Ker se je v polemiki vrtelo toliko različnih interesov (na prizorišču so bili domala vsi, ki jih v alpinizmu kaj žuli), je v medijih nastala dobra godlja. Kdor polemike ni spremljal od začetka, se je hitro zgubil. V očeh večine planincev, ki gledajo na alpinizem romantično, so alpinisti napol bogovi oziroma vsaj snežni principi. Zato sta bili zanje takšno prerokanje in razkrita afera silovito negativno presenečenje. V tistih dneh, ko se je polemika že malo polegala in so bili glavni akterji že upehani ter vidno spravljivi, je eden od resnih in uglednih novinarjev pripomnil: »Toliko gnoja, kot ste ga v zadnjih dneh razkrili v alpinizmu, je v redkokaterem slovenskem hlevu.«

ŠEST ALI SEDEM SLOVENSKEH ALPINISTIČNIH SMUČARJEV GRE V HIMALAJO

»SKI 8000« Z VRHA ŠIŠE PANGME

Pred jesenjo odide na pot v Tibet slovenska alpinistična odprava, ki ima posebne cilje: njeni člani se nameravajo smučati z vrha 8046 metrov visoke Šiše Pangme. Na pot bo odšlo šest ali sedem alpinističnih smučarjev, ki so odpravo imenovali »Ski 8000« in o njej zapisali: »Po odličnih dosežkih slovenskih alpinistov v Himalaji in glede na priljubljenost smučanja pri nas smo si tudi mi zaželeli, da dokažemo svoje sposobnosti. Ker še nihče izmed Slovencev ni smučal s takšnih višin, je to za nas svojevrsten izziv. Hkrati pa se ne moremo opreti na izkušnje drugih, saj teh skorajda ni. Spust s smučmi z vrha Šiše Pangme bo dobil pravo mednarodno veljavo, saj naša ideja ni samo spust z vrha, temveč tudi prvi resen poskus v Himalaji, da presmučamo ekstremno težavno smer z 8000 metrov.

Želja in cilj odprave je smučanje po Centralnem ozebniku v severni steni Šiše Pangme. Ta smer je bila prvič preplezana 1988. leta. Naklon grape dosega tudi 55 stopinj in poteka skoraj z vrha gore. Tudi če bi prestavili to smer k nam v Alpe, se je ne bi sramoval noben ekstremni smučar.«

KDO BO ŠEL NA ODPRAVO?

Vodja naše prve himalajske smučarske odprave bo **Matej Kranjc**, 36-letni alpinist in ekstremni smučar. Razen po smereh v naših gorah je smučal s Kitarja v Andih in s Pika Komunizma v Pamirju, obe smeri pa je presmučal skupaj z Luko Karničarjem.

Zdravnik in hkrati pomočnik vodje je gorski vodnik, alpinistični inštruktor in letalec z zmajem in

Plezanje po strmem ozebniku - in nato smučanje po isti strmini, na kateri ne sme biti nobene napake in nobenega padca

padalom **dr. Iztok Tomazin**, star 33 let. Naštevaje vseh njegovih zares velikih uspehov bi bilo predolgo: šestkrat je plezal v Himalaji, bil je v Pamirju, Kanadi in ZDA. V prostem letenju z zmajem je postal prvak Jugoslavije. Je pisec treh knjižnih del. Med drugim je opravil nekaj ekstremnih spustov v naših gorah, največ v nje-mu domačih Karavankah.